

Rét és takarmánygazdálkodás.

Összeállította: Parádi - Kovács Attila

Kérdőív.

Feldolgozta: Gelencsér Sándor
Máv. nyugdíjas

Nagyberki, 1972. április 15.

ÖSSZEKÖTŐ: BELENCSEK SÁNDOR

ÖSSZEKÖTÉS IDEJE: 1972.

TART.: RÉT ÉS TAKARMÁNYGAZDÁLKODÁS (KÉRDŐÍV)

17 lap

TÖLORASZI ÖSSZEKÖTŐ: NAGYBERKI

SZAKÖSSZEKÖTŐ: VII, a

VII, f

PAPÍRIPARI VÁLLALAT

KISKUNHALASI GYÁRA

LELTÁRÓRÁS

ÁTVEVETVE AZ EGYSÉGES LTK. 2079-es TÍZELE ALÓL

K é r d ő i v .

Rét és takarmánygazdálkodás.

/Összeállította Paládi-Kovács Attila./

Kutatópont: N a g y b e r k i .

A gyűjtés időpontja: 1972 január - április hónap.

A kutató neve: G E L E N C S É R S Á N D O R

Adatközlők neve: Rajci Lajos, Tsz.nyugdíjas, 1897.

Havasi József 1920,

Rajci József 1922,

Farkas Sándor 1920.

Tartalomjegyzék.

1. Kaszálótipusok
2. Rétbirtokviszonyok
3. Rétosztás emlékei
4. Kaszáló bérlet
5. Rét mértékegységei
6. Határjelek
7. A kaszáló őrzése
8. Rét irtás
9. Rét égetés
10. Rét öntözés
11. Rétmívelés
12. Rét gondozás
13. Szénacsinalás terminusai
14. Rétkaszálás száma
15. Kasza
16. Kasza tartozékai
17. Kaszálás
18. Kaszások
19. Takarmány-száritás
20. Száritó állványok
21. Szénagyűjtés menete
22. Villa
23. Gereblye
24. Lovaseszközök, gépek,
25. Élet a szénamunkán
26. Szénahordás a mezőről, emberi erővel
27. Szénaközelítés csusztatással
28. Szénavontatás
29. Szénaszállítás vizen, havon
30. Szénahordó szekér
31. Szénatárolás topográfiája
32. Szénatárolás szabadban
33. Kazal, boglya
34. Szénavágó, vonyigó
35. Szénatároló építmények,
36. Szénapadlás,
37. Széna az istállóban
38. Szénahordás az istállóba
39. Rázott, áztatott szecska
40. Zsombolyozás, siló
41. Szénakereskedelem
42. Takarmányfélék-állatfajták
43. Vetett takarmányok
44. Takarmánykészlet

1./ Kaszálótípusok.

1. Hol vannak a falu természetes kaszálói?

A folyók árterein. Hársas patak ártere kisparlaggal Kapos folyó mentén. Lajsza hegyipatak ártere malom árok mentén. Lápos 30 kh. parlagos 50 kh. Egyéb helyen 15 kh. /Láp, mocsárszél, sárrét, szikes, erdei tisztás, fensik magas hegység nincs./

2. Melyik kaszálófajta értékeesebb és miért?

A parlagos rét termése mert több a tápértéke.

3. Az egyes kaszálófélék szénatermése, szénahozama kh.?

A vetett pillangós takarmány 150 mázsa kat.holdas

A parlagrét hozama 15 mázsa k.holdankint

A sáros láposrét hozama kb. 8-10 mázsa k.holdankint

A parlagos réteket, a Tsz-ek most feltörték szántónak, mert így több a termés hozama.

2./ Rét, kaszáló birtokviszonyai.

1. Van-e emléke a következő birtoktípusoknak?

a., Urasági rét: Az összes rét féle 75 k.hold

b., Nemesek rétje nem volt.

c, d., zsellérek rétje 5 k.hold
községrét 5 k.hold

2. Paraszti gazdaságok rétbirtokának átlaga

kisgazda 40 kh. összesen

közepes-gazda 10 kh. 1-2 egyénekenként

nagyobb gazda 10. 5. egyénekenként.

Az összes zsellérek rétje 5 k.hold

A falu kaszálója pont elegendő volt.

3./ Rétosztás emlékei

A régi rétosztásnak nincs a szájhagyomány szerint emléke. A legújabbkori rétosztás 1946-ban volt és az akkori községi vezetők úgy határoztak, hogy a gyermektelen házaspárok részére nem osztanak rétet, hanem csak szántóterületet és a réttartásból így három gyermektelen gazda esett ki.

Az egyik ilyen: Király Sándor volt zsellér felháborodva kérdezte, hogy ő miért nem kaphat rétet? Azt a választ kapta, hogy nincs gyermeke. Erre azt felelte a sértett: ha nekem gyermekem volna, akkor én nem a gyermekemnek adnám a szénát, hanem a tehénnek.

A rétosztást 1946-ban a volt uradalmi rétekből parcellázták.

4./ Kaszálóbérlet.

1. A falubeli parasztok hol béreltek kaszálót?

Valamennyi urasági réteken a helybeli és a szomszédos uradalmak rétjein. Az I. fűkaszálást 5-ik részért, a II. a sarjut 1/2 feles részért. A részes aratókra és zsellérekre vonatkozik.

2. Rendszeresen éltek, vagy csak kivételesen a kaszáló bérlet lehetőségével?

Rendszeresen végezték, már az arató szerződésben megállapodtak és egyénileg parcellázták és a szénahordásnál el kellett végezni a szekér-rakódást.

3. A kaszálót csoportosan vagy egyénileg bérelték?

Egyénileg parcellázták családi munkaerő megoszlásként.

4. Bérleti díjat milyen részarányban fizették?

A termény mennyisége szerinti egyenlő boglya szerint.

5. A bérlet neve?

Ötödös, vagy feles, harmados, részes rét.

6. Feltétlen rögzítsük a kaszáló bérletet, hogy a virágkorának ideje meddig szólt.

Az arató kaszáló robot bérlet kb. 1905-től 1945-ig tartott és a felszabadulással szűnt meg,

5. A kaszálók mértékegységei

1. Használtak-e kaszáló mérésére láncot, ölezőt?

Láncot és ölezőt használtak, mérőlánc és ölező lépegető néven.

2. Miben számolták az elődök a rét nagyságát?

Öltre és katasztrális holdra. Egész, fél 1/4 és 1/8-ad hold, 1600 öl 1 kh.

3. Embervágó rét alatt itt nem számoltak.

4. A rét nagyságát ölben szabták meg

A termés mennyisége boglya és szekérrakomány szerint.

5. Minden egyes terület mérték esetében tisztázzuk, a mai mértékeinkhez, hogy hány öl felel meg egy holdnak

Egy kishold 100 öl, egy öreghold 1600 öl, fél kataszteri 800 öl.

6. Határok, határjelek

1. Egyéni birtoklású rétdarab neve:

Felsőberek rét Csányi berek. Falualja. Molnár rét. Cigányrét, Piaci rét. A szalacskaihegy alján. Holtó rét.

2. Mi a rétbirtok határjelzésének módja a faluban

Az uradalmi rét a falusitól fásított sánc választja el.

3. Ide nem vonatkozik.

4. Bokrok, fák jelzik a határt

a mesgyéket fűzfa bokrok és fák jelzik a falusi réteken.

5. A 4.ik pont ugyanaz

7. A kaszáló őrzése.

1. Hogyan gondoskodtak a kaszáló őrzéséről?

Az uradalom is és a falu is állított csószta a kaszáló őrzésére.

2. Volt-e egykor a község által kijelölt felügyelő?

Ilyen itt a környéken nem volt.

3. Kaszálás idején fogadtak-e szénaórt?

Különilyent nem fogadtak, hanem csak az évi mezőőr csószók figyelték.

4. A rétpásztor fizetése mettől-meddig?

Az egész éves viszonylat az évi fizetése kb. 12 mázsa buza és egy kis mellékjuttatás.

5. Voltak-e mezeti szénalopások, és mi volt a büntetése?

Ritkán fordult elő kisebb lopás és enyhe kihágás volt a büntetése.

8. Rétirtás, irtvány rét.

1. Az emlékezet szerint alakítottak-e át erdőt, bozótot, nádaszt, lápot, zsombékot kaszálóvá?

Kaposmentén nádaszt 1840 táján a Kaposcsatorna szabályozásakor alakítottak nádas mocsaras helyet kaszálóvá. Az irtvány rétek az urasági réten.

3.4. Az irtást csoportosan vagy egyénileg végezték?

Az irtást csoportosan ásóval, fejszével végezték az uradalom számlájára.

5. Az irtványrétek tulajdonjoga.

Az uradalom birtokolta a felszabadulásig.

9. Rétkaszáló égetése és trágyázása.

1. Szokták-e a rét száraz növényzetét égetni?

Télvégén, kora-tavasszal a sáros rét száraz növényzetét égetni. A rétégetés célja: tiszta legyen az új szénatermés, és a kasza

2. 3. is jobban fogja a zsenge fűvet.

A rétégetés ideje kora tavasszal a szél irányában gyorsan ég

4. Trágyázták-e a rétet-kaszalót?

A parrag rétet ige, tél elején és végén a falusiak úgy, mint az uradalom. Istállótrágyával, törekkal, árpa és rozs polyva törekkal, három évenként.

A sáros, zsombékos rétet soha nem trágyázták, sem a falu sem az uradalom.

10. A rét-öntözés és vízvédelem.

1. Hogyan gondoskodtak a rétek vízvédelméről?

Közös munka összefogásával felsőbb irányítással mint községi közmunka alapján. Az uradalmak saját hatáskörben, gondosabban és jobb kivitelben.

2. Voltak-e állandó vízlevezető árkok, csatornák, amelyeket a falusiak ástak?

Már régen megvoltak csak az utókor ezeket gondozta és javította.

3. Árkok tisztítását közmunkában végezték?

Ugy szervezték, hogy dobszó útján közhírré tették a faluban. Az uradalmak saját belátásuk szerint.

5.6.7. A rétek öntözését itt sem a falusiak, sem az uradalmak nem végezték.

11. A rétművelés módjai és eszközei.

1. Hogyan egyengették a réti zsombékokat, vakondtúrásokat?

2. A falusiak kézikapával és boronával, a zsellérek a kisrét parcelláikat kapával és kézi gereblyével, az uradalmak fogasboronával és tövisboronával és néha kocsiodalal.

3. A rétsimitás egyengetés ideje.

Tavasszal III. IV-ik hónapban.

4. A munka megszervezése.

Egyénileg volt.

5. A rétgondozás régi, keleti és az eszközeiben nem változott.

12. Rétgondozás, kerítés.

1. Gyomirtás, tövisirtás.

Eszközei: irtókapa, gabonaföld irtóvas, fecskefarku, vermelőkapa. A munkaszervezés egyéni. Az ideje ősztől-tavaszig.

2. Szokták-e a rétet gereblyével tisztítani?

Igen, ha rózse, vagy szálas növény-kóró, volt, hogy a kaszálást ne akadályozza.

3. Szokták-e fűmag vetésével javítani a rétet?

Igen, fűmag szénapolyva és takarmány magvak pelyvájával, lucerna törek, Steuer polyva.

4. Védtek-e a réteket kerítéssel?

Igen, az állatcsordák útja mellett. Sövény és vékonyfonással.

3. Kaszanyél hossza 140-150 cm. áharfából.
4. Kaszapenge részeinek neve,
kaszapenge nyaka és a hegye.
5. A nagylovas fűhöz és a mohar vetett fűhöz gereblye alakú 2-3 foggal, vagy egy kiálló ágasfával ennek a neve: kaszatakaró, kasza rendtakaró.

16. A kasza tartozékai.

1. Mivel fenik a kaszát?
fenőkövel, kaszakő, kaszakü néven. Fenőkő fajtái: mikő, gránitkő, márkáskő.
2. Miben tartják a fenőkövet kaszálás közben?
Tokmányban, ennek az anyaga fa, szaru-ökörszarv és bádogból, diszítés nélkül.
3. Kaszaüllő fajtái.
Itt csak egyféle formájú üllő ismeretes. A tőkéje karvastagságú 45 cm. hegyezett cövek és a földre verve mindenütt használható. A felső szélére abroncsszerű vasalás, hogy el ne repedjen.
4. Kalapáló széket itt nem használtak csak a földre terített ruhára ülve kalapált, ha levette a nyélről a pengét, akkor nem használt létrát. A létra helyett ágas botfát leszűrt, ha a pengét a nyélen hagyta és a nyél végét az ágasfára helyezte.
5. Kasza-kalapács neve kaszaverő kalapács.
6. Kasza kalapálás módja.
Vagy leveszik, vagy rajta hagyják a nyélen, mindkettőt alkalmazták. A kaszát naponta kétszer-háromszor verik.

17. Kaszálás.

1. A levágott sorban fekvő fű neve:
rend, rendre vágott fű, rőnd, rőndre vágva.
2. Milyen széles rendet vágnak fűből:
120-130 cm. gabonából 120-140 cm. lucernából 130, lóheréből 135 cm.
3. Hogyan nevezik a kaszálásnál felfogott darabot?
pászta, elő, kiselő, nagyelő, kispászta, nagypászta.
4. Rend hossza. A parcella hosszával egyenlő, keresztben kaszált a föld szélessége.
5. Közepes kaszás mennyi rétet tud egy nap alatt lekaszálni?
800 - 1000 ölet.

6. Milyen fűfajták kaszálása nehezebb illetve könnyebb?

A savanyu rétek kaszálása könnyebb mint a parragréteké. Az elvénült fűvek kaszálása mindig a legnehezebb.

18. Kaszások.

1. Hívtak-e ismerősöket, rokonokat, fizetség nélkül kaszálni?

Igen, hívtak és kölcsönösen összesegítettek, rokonok és jóbarátok, komák, sógorok és a segítséget viszonzták.

1/a. Hogyan nevezték a fizetség nélküli segítséget:

segítő kaszásoknak nevezték.

2. Jártak-e kaszálni napszámba?

Igen jártak az uradalomba és a módos parasztokhoz, vagy az előregedett parasztokhoz.

Mennyi napszámberért? A napszámber az idők folyamán változó volt. 1914-előtt 5-10 korona küzt, amilyen a fő volt, dült vagy álló.

3. 1935-ben 6-8 pengő, 1958-ban 100-120 forint, régen olcsó, később drágább.

4. Jártak-e kaszálni részébe?

Igen jártak szénát és sarjut boglya szerinti elosztásban. Az előfűvet 6-7-es részért, a sarjut felesben, ez mindkettőre kötelező volt, szerződés szerint.

5. Jártak-e a közelben idegen kaszások?

A közelben idegen kaszások nem jártak és ilyen kaszás bandák erre nem tevékenykedtek. A kaszás szerződés csak az itteni lakosokból tevődött ki a részies vagy napszámos kaszás egyéni szerződésre a két kaszálásra vonatkozólag és ezeket kötelezték a munkaadó részét szekérre rakni

19. Takarmányszáritás.

1. Rendes forgatás nélkül szárad

Széna Sarju

" " a vékony rend

2. Rendes szárad forgatva

" " a vastag rend.

3. A rend elhintve szárad
a nedves időben a vastag rendet

Mivel forgatják a rendet? favillával vagy háromágu vasvillával.

Mivel szórják szét a rendet? kézi gereblyével, vagy vas- v. favillával.

Hogyan nevezik a rend elhintését? szétszórni, széttergetni, elbörzögetni.

Mikor és kik végzik ezt a munkát? családtagok, asszonyok és fiatalok.

4. Száritják-e a szénát vagy a sarjut, más formákban, ágyásokban, sávokban?

Csak a fent nevezett formában, renden vagy szétterítve. Nedves időjárás esetén az eső előtt, vagy éjszakára összerakják és a napos időben szórják szét.

20. Száritóállványok.

Száritottak-e szénát előfára, mezei bokorra rakosgatva?

Ezen a vidéken csak renden és a réten száritottak szénát. Az istálló és a pajta padlásra felteregetve száritottak, időközönként forgatva és szétrázogatva.

21. Szénagyűjtés menete.

1. Hogyan kezdenek hozzá a renden, vagy elhintve száradt széna takarásához?

A szénagyűjtő villával fejezetre gyűjtik és a fejezetből rakják a boglyát.

2. A szénát először hosszú sorokba fejezetbe gyűjtik és azután a boglyákba. Az apró rakásokat petrencének nevezték.

3. Az apró petrencékből rudas petrencét raknak és ezt el is hordják.

4. A rudas boglyákat olyan helyekről hordják ki, ahol ingoványos vagy meredek oldalon van a széna és ide a szénás-szekér nem mehet be.

A nagy gereblyével felgereblyézik a rétet és a fejezet helyén hagyják a gereblye alját és a begyűjtött gereblyezés után a fejezet helyét kis kézi gereblyével huzzák fel és a boglyák körül.

22. Villa.

1. Milyen villát használtak a századfordulón szénaforgatásra, gyűjtésre?

Háromágu vasvillát, vagy favillát, vasvella, favella néven.

2. Hogyan szerezték be az egyes villa félét?

A favillát, a vásározóktól, baranyai és Bakony vidékiektől a vásáron. A vasvillát a vásáru boltokban.

3. Milyen fából készültek az egyes villafélék?

Iharfából vagy főzött, párolt bükkfából.

4. A villák hossza : 140 cm.

az ágak hossza: 40 cm.

5. Hogyan tárolták, hajlitották ha kiegyenesedett?

A padláson száraz helyen tárolták, ha kiegyenesedett forróvizben lágyították és nedvesen visszahajlitották.

6. Használják-e még favillát?

Most már nem használják, elvétve még akad egyes helyeken.

Mi okozta a változást?

A szocializmus fejlődése hozta a változást.

23. Gereblye.

1. Szénatakaráskor mire használták a gereblyét?

A villával felgyűjtött széna tarlójának a felgereblyezésére.

2. Szénatakarásra kis- vagy nagy gereblyét használtak-e?

A nagy-gereblyével felhúzták a tarlót és a fejezet rend helyét kishereblyével. Az 1950-es években már lóvontatású gereblyét használtak. A kishereblyét a boglyák körül.

Gereblyék mérete:	kis	nagy
	135 cm.	180 cm.
	foga:	
	12 cm.	20 cm.
a gereblye feje :	hársfa	hársfa
foga:	akác	akác
nyele:	szilfa	szilfa

A gereblyéket nem látták el diszfaragással.

24. Lovas-eszközök, gépek.

1. Használtak-e a faluban fűkaszalógépet?

A harmincas évektől a felszabadulásig használtak 4 db. a módos parasztoknál.

2. Használtak-e rendforgató gépet?

Rendforgatót még az uradalmak sem használtak.

3. Használtak-e szénagyűjtéshez lovasgereblyét, paraszti gazdaságban?

A módos parasztok 4 darabot.

4. Gyűjtöttek-e szénát lóval vontatott csusztató eszközökkel?

Csak kézierővel és lovasgereblyével.
Szénasajtoló bálázót a Tsz. használt csak.

25. Sténahordás emberi erővel.

A Kaposmentére nem vonatkozik.

26. Élet a szénamunkán

A Kaposmentére nem vonatkozik.

27. Szénaközelítés csusztatással

A Kaposmentére nem vonatkozik.

28. Szénavontatás a mezőn

A Kaposmentére nem vonatkozik.

29. Szénaszállítás vizen és havon.

A Kaposmentére nem vonatkozik.

30. Szénaszállítás szekéren

1. Mikor szokták a szénát behordani?

Az összerakás után pár napra.

2. Szénahordó szekér hossza 3 és fél méter
a hosszú oldallal
a rövid oldallal 2 és fél méter
3. A szénásszekér felszerelése
nyárs, nyaka, rakoma, nyomórud, vendégrud, rudalólánc, és kötél,
forgócsiga és kalács.
4. A szénásszekér rakományának súlya:
2 lovas kocsi esetében 8.- 9 mázsa
2 ökrös szekér " 10 "
4-es ökrös szekér " 12-14 "
5. Szénahordás munkaerőszükséglete.
két ember egy szekérhez, otthon 3-4 ember segített kölcsönös segítségel.
6. A rudalókötél megszorítására használt eszköz neve.
Kampó /laposcsiga, hengercsiga csak az uradalmaknál volt/
kalács, rudalókötél és lánc.

31. Szénatárolás topográfiája

1. Tároltak-e szénát távoli kaszálón.
ilyen helyeken itt nem.
2. Tároltak-e szénát szőlőhegyen? hogyan?
A présház padlásán, a dülőutak gyümölcsfái alatt és a présház előtt termett szénát tavaszig.
3. Más külön tárolóhely itt nem volt.
4. "
5. "
6. "
7. "

32. Szénatárolás szabadban.

1. Szabadban tárolt nagyobb rakomány
a., Kőralapu igen boglya a neve, bagla
b., Téglalap " kazal " kazal
2. A téli boglyát rakták-e rud közé?
Itt az egész vidéken rudköré nem raktak semmiféle takarmányfélét.
3. A kazalrakáshoz használt eszközök leírása.
pl. létra, villa, gereblye.
4. A kazal boglya közepén hagytak-e üreget
A paraszti gazdák nem hagytak. Az uradalom hagyott abban az esetben ha nedves időjárás van azért, hogy a nagytömegű takarmány ne fülledjen be.

5. Az átlagos kazal boglya magassága és alap mérete.

3 méter széles, 7 m. hosszú, 3 és 1/2 méter magas 5-6 szekér rakomány.

Itt csak a boglya tojásdad alakú, és a kazal fekvőtéglalap alakú. A gólya felvonó a környéken a század elején a Csoma-i uradalom használt a kazalrakáshoz.

33. Kazal, boglya biztosítása.

1. Kazal sarkait hogyan készítik?
szarvalással rakják mindenütt,
2. Hogyan tetőzik a kazlat és a boglyát?
vizvetőre tetőzik és szalmával befödik.
3. Mivel és hogyan biztosítják szél ellen a kazal, boglya tetejét?
pl. két pózna összekötésével kétfelé eresztve a kazal boglya tetején.
4. Hogyan készítik a szénakötelet?
ugy mint a zsupp, sás, szénakötelet két markot a végén összetéve összesodorják a neve szénakötél, zsuppkötél, sáskötél.
5. Hogyan biztosítják a rakományt víz ellen?
A széna alá a földre teritenek kukorica csutaszárt erre szalmát, hogy alulról nedvet ne kapjon. A vizenyős helyre rakott takarmány alá rőzsét is raknak magasítás végett.
6. Szokták-e a boglyát, kazlat keríteni sövényvel.
Ha vízfolyás elé van rakva, akkor árkolják.

34. Szénavágó, vonyigó

1. Húzták-e a szénát kazalból, vagy boglyából horogszerű eszközzel?
Igen, ez itt "vonyogó".
2. Használtak-e szénametszéshez használt-kopott kaszát?
Igen használtak, ennek a neve: kazalmetsző kasza.
3. Használtak-e szénametszéshez fanyéllal és taposóval felszerelt szénavágót?
Igen használtak fecskefarok alakú éllel taposóval. A neve: "kazalmetsző".
4. Szénavágó használata. Ki dolgozott vele? és mennyi szénát végtak vele.
Férfiak dolgoztak vele és az egyszeri levágott takarmány mennyisége pár napra való szükséglet.
5. Szénavágó és vonyigó értéke.
Kazalmetsző értéke 2-3 korona vagy pengő
A vonyogó " 2 korona "
6. A kazalból 100-150 cméter közti széles kezdést vágta egyszerre.

35. Szénatároló építmények.

1. Csürben, pajtában tároltak-e szénát?
Pajtában tároltak és egyöntetűen az istállópadlást is ezzel rakták tele.
2. Volt-e speciális szénatároló a határban?
Ilyen nem volt az egész vidéken.
3. Pelyvatároló épületek, építmények.
A külső szürében a szalmakazal alá építettek favázast, kunyhót. A csépléskor erre rakták a szalmát csak egy oldala szabad, ezt nevezték itt "polyvás gunyhó"-nak pelyvaskunyhó írásban.

36. Szénapadlás.

1. Tároltak-e szénát a lakóház padlásán?
Itt ilyen nem fordult elő.
2. Tároltak-e szénát az istálló padlásán?
Igen tároltak és ez egyöntetű volt a pajta padlással, és ezt mindenki tele rakta. A szénásszekérről a pajtába hányták a szénát és innét rakták fel a padlásra, tele. A gazdaság nagyságához viszonyítva, csak az ami itt nem fért el azt rakták kazalba, boglyába.
3. A tetőn levő szénahányó nyílás neve.
Ilyen négy van: Nagyberkiben a neve tetőnyílás, szénahányó tetőajtó.
4. A padlásról hogyan továbbítják a szénát? az istállóba?
A legtöbb istállóban a sarokban van szegletes rekesz, és e fölött csapóajtó, és innét dobálták le a szénát, tele a rekeszt, neve: szénavetőlik, a rekeszt "szénáskatedra".
5. Az istálló valamelyik falán van-e olyan nyílás, ablak amelyen a szénát beadogatják?
Ilyen itt nincs ez helyett inkább a trágya kidobálására szolgáló lyuk, a neve: ganyélik.

37. Széna az istállóban.

1. Volt-e az istállóban szénatartó rekeszték?
Igen, itt általában mindenütt volt, a neve: kerekjászol /kerékjászó/ is "szénakatroc" deszka oldallal és 120 cm. magas, 120 széles
2. Volt-e az istálló mellett takarmányos rekesz, vagy épület. Az uradalmaknak volt Kandi néven és két parasztnál Szecs-kás keverékös kandi.
3. Az istállóban miből eszi a jószág a szénát?
szarvasmarha jászolból és saraglyából is
ló " "
juh "
4. Milyen jászolféléket használtak? ma is?
deszka jászol és téglakő cementet, mást nem.

38. Szénahordás az istállóba.

1. A szénát az istállóba vászonlepedőben hordták.
2. Hátizsákban nem
3. Kétfülű kosárban nem hordták.
4. Kötélben igen porció, köteg.
- 5-6. Rudakon is, a szűrüből az istállóba.

39. Rázott, áztatott, szecska.

1. Szoktak-e szénát és szalmát összerázni takarmányozási célra?
Igen szoktak, árpa, zab és buzaszalmát a II.oszt.szénával és sarju-
szénával, feles arányban.
Milyen jószágokat takarmányoztak vele? pl. lovakat, szarvasmarhá-
kat, felnőtteket.
2. Szoktak-e megvizezett polyvát sarjuval keverni?
Itt ezt nem szokták.
3. Miből készítik a szecskát?
Szalma félekből, kukoricaszár és ha van sásosszénából, répát, da-
rát reá.
4. Emlékeznek-e kaszás szecskavágóra?
A század elején még felerészben az volt.
5. A lábbal rugdalt, gyalog szecskavágóról rajz szükséges.
Ugyanolyan volt az alváza mint a hengeres vágó, csak a vályu és az
elején a rögzített kaszával.
6. Mit tudnak a szecskázás, szecskavágók multjáról?
A paraszti gazdálkodásban nélkülözhetetlen volt. Fele takarmányt
képezte és az abrakolás is ezen keresztül történt télen.

40. Zsombolyázás, Siló

1. Ismeretes-e a takarmány elföldelésének valamilyen módja?
Régtől fogva csak az uradalmak végezték a silózást, a nagygazdasá-
gok és parasztok.
2. Ide nem vonatkozik.
3. Tároltak-e leföldelve zöldfüvet, csalamádét, mislinget?
Csak csalamádét répaszelettel.
4. Kis és középparasztok silóztak-e? ilymódon a Tsz.megalakulása előtt?
Csak a nagyparasztok leginkább és rendszeresen csak a felszabadulás
utáni időkben.

5. Mióta ismeretes eljárás, paraszti gyakorlatban?

Régen ismerték az uradalmak nyomán, csak nemigen alkalmazták, mert olyan nagytömegű anyag nem állott rendelkezésükre, hogy a siló gödröt kitölthette volna.

41. Szénakereskedelem

1. Szoktak-e szénát venni vásáron?

Igen, csak a városi piacon és országos vásáron.

2. Szoktak-e szénát eladni vásáron?

Kaposváron, és Dombóváron és csak a század elejétől, a felszabadulás után 1950-ig.

3. Vásároltak-e szénát helyben, kik, kitől?

A több állattal rendelkezők vették, a kevés állattal rendelkezőktől.

4. Vásároltak-e szénát más faluban, esetleg távolabbi vidéken, hol, kitől?

pl. tavasz felé, már hogyha fogyóban volt a takarmány, akkor felkerestek minden eladó takarmányt, még a kukoricaszár kéréket is, különösen az aszályos években.

5. Hogyan hirdették az eladó szénát?

A falusiak egymásközt ismertették és ha jött a szénát kereső, akkor oda küldték. A vásáron az eladó szénásszekéren boton szénacsóvát állítanak fel.

6. Szénaárak változása az emlékezet alapján:

pl. Régen olcsóbb volt és később a bő szénatermő években. A legdrágább az aszályos években volt.

42. Takarmányfélék, - állatfajták.

	széna	ló	ökör	tehén	juh	bivaly itt nem volt soha.
I.rendű széna				3 kgr.		
II.rendű széna		4 kgr.	4			
sarju rázott szalma	3		3	1	1	
törek, polyva	2		2	2		
kukoricaszár			6	5	1	
lucerna				egyik		
lóhere				3		
bükköny			egyik	3		
tök			10	egyik		
répa			10	15-20	1	
burgonya						
egyéb, mohar és bükköny, szénák, egyenlő az I.oszt.szénával.						

43. Vetett takarmányok.

1. Milyen szalmas takarmányokat termesztenek?

	elterjedtség	mióta termelik
Lucerna	gyakori	régóta
Lóhere	"	"
Baltacén	csak az uradalmak	
Bükköny	gyakori	régóta
muhar	"	"
szarvaskelep	kismértékben elterjedt	régóta
csalamádé	régóta	"
egyéb		

2. Szálástakarmányt kertben vagy szántóföldön termesztettek a gazdák?

Mindenütt termeltek évelőt és szántó évit, vagy másodvetésüt.

3. A réti széna becsült százalékos aránya átlagos parasztgazdaságban

1935 körül	1950 körül
50 %	40 %

44. Takarmánykészlet

1. Mennyi szénát tartalékolnak egy tehén kiteleltetésére, mi volt a paraszti norma?

1 tehén, 1 kocsi széna.

2. Mennyi szénát számítottak egy ló kiteleltetésére?

1 ló, 1 kocsi széna.

3. Mennyi szénát számítottak egy anyajuh kiteleltetésére?

1 anyajuh, 1 mázsa széna.

4. Mennyi szénát tartalékolnak télre, 1935 körül egy 2 lóval és 4 marhával rendelkező gazda?

A vak ember példája:

Egy vak paraszt embert ősszel mindig oda vezették a szénakazalhoz a fiai, és megtapogatta a kazlat. A bőterméskor a fiai mondták, van bőven elég lesz az új termésig, lehet etetni. A vak ember mondta: nem lesz elég, és nem is lett, mert nem osztották be és a tél végén elfogyott.

A szűktermő évben megtapogatta a vak a kazlat és mondta: fiaim most elég lesz a széna, és elég is lett, mert jobban beosztották.

A tartalékolni téli készlet a mennyiségtől függött ~~40x5~~

40-50 mázsát tartalékolni télire.

5. A szénával történő takarmányozási időny kezdete és vége?

november 15-től május 10-ig.

6. Milyen állatoknak adtak nyáron zöld takarmányt?

Az istálló marháknak és a lovaknak.

Mennyit naponta? 40-60 kgr. zsenge zöldből

40 kgr. szárazabb zöldből.